

KESKUSKAUPPAKAMARIN TOIMITUSJOHTAJAN KATSAUS

Tässä katsauksessa:

Maailma

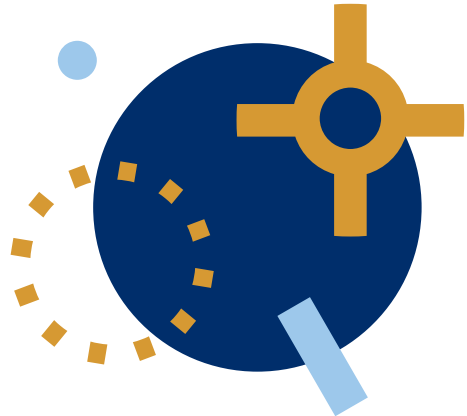
- Tullit kiristävät Yhdysvaltain taloutta
- Ukrainan sota määrittää Euroopan turvallisuustilanteen
- Trump ajaa Intiaa Kiinan kumppaniksi
- Kiina käyttää kauppaa aseena

Suomi

- Hallituksen kasvutoimet ja budjettiriihen linjaukset

Juho Romakkaniemi
Toimitusjohtaja

MAAILMA

Tullit kiristävät Yhdysvaltain taloutta

Trumpin tullipolitiikan vaikutus näkyy yhä selvemmin Yhdysvaltain taloudessa. Heinäkuun viralliset luvut kertovat, että kuluttajahinnat nousivat 2,7 prosenttia (+0,2) ja pohjainflaatio kiihtyi 3,1 prosenttiin (+0,3). Nämä luvut ovat merkkejä siitä, että tullien vaikutus alkaa näkymään kuluttajahinnoissa ja yhdysvaltalaisen arjessa.

Goldman Sachs'n tuore raportti arvioi, ettei inflaation nousu jää tähän. Pankin mukaan yhdysvaltalaiset tuontiyhtyritykset ovat toistaiseksi kantaneet suurimman osan tullien kustannuksista, mutta syksyn kuluessa lasku lankeaa yhä enemmän kuluttajille. Kesällä kustannukset jakautuivat niin, että yhdysvaltalaiset yritykset kantoivat noin 64 prosenttia, kotitaloudet 22 prosenttia ja ulkomaiset viejät 14 prosenttia. Arvion mukaan vuoden loppuun mennessä kuluttajien osuus voi nousta lähes kahteen kolmasosaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ostokset ruokakaupassa, lääkkeet ja elektroniikka kallistuvat entisestään.

Heikkenevät työmarkkinat lisäävät epävarmuutta

Samaan aikaan työmarkkinadata näyttää hiipumista. Heinäkuun työpaikkaraportti jäi odotuksista ja aiempia lukuja tarkistettiin reippaasti alaspäin. Työttömyys on hivuttautunut neljän prosentin tuntumaan. Signaali on selvä: työmarkkinoiden veto alkaa hiipua. Tämä on myrkyä keskuspankille, joka joutuu puntaroimaan kaksoismandaattinsa mukaisesti inflaatiota ja kasvun hidastumista samaan aikaan.

Markkinat odottavat nyt, että Fed leikkaa korkoja ainakin kolme kertaa vuoden 2025 aikana. Mutta jos hintapaineet voimistuvat, Powellin johtama keskuspankki voi joutua jarruttamaan odotuksia. Riskinä on tilanne, jossa löysä rahapolitiikka ruokkii hintojen nousua, mutta tiukka linja syventäisi taantumapelkoja.

Trumpin painostus horjuttaa instituutioiden uskottavuutta

Presidentti Trump on lisännyt paineita Fedin suuntaan. Hän on toistuvasti vaatinut nopeita koronlaskuja ja ajanut puheenjohtaja Jerome Powellia nurkkaan. Lisäksi Valkoinen talo on yrittänyt erottaa johtokunnan jäsen Lisa Cookin, mikä avaisi mahdollisuuden muuttaa Fedin voimasuhteita.

Samaan aikaan Tilastokeskuksen (BLS) johtajan erottaminen on lisännyt huolta datan luotettavuudesta. Kun myös kansalliskaarti on otettu käyttöön Washington D.C:ssä, moni kysyy, missä kulkevat oikeusvaltion rajat. Instituutioiden riippumattomuus on osa taloudellista vakautta – ja juuri se on nyt koetuksella.

EU–USA-kauppasopu: vähiten huono vaihtoehto

Kauppaneuvotteluissa EU ja Yhdysvallat löysivät kesällä kompromissin, joka oli “vähiten huono vaihtoehto”. Sopimus toi selkeyttä tullitasoihin: Yhdysvallat asetti 15 prosentin katon monille EU-tuotteille, kuten autoille, varaosille ja lääkkeille. Vastineeksi EU avasi markkinoitaan amerikkalaisille teollisuustuotteille ja energia-sektorille.

Tarkentavia sopimuksia on jo jouduttu tekemään viranomaistasolla, sillä käytännön soveltamisessa tuli virheitä – italialaiset juustot joutuivat hetkellisesti jopa kaksinkertaisen tullin kohteeksi. Lisäksi puolijohteiden ja lääkkeiden osalta neuvottelut jatkuvat, sillä nämä alat ovat strategisesti liian herkkiä jätettäväksi puolitiehen.

Kauppasota ja vastatullit olisivat olleet juuri nyt huono idea. Eurooppa tarvitsee Yhdysvaltojen tukea paitsi taloudessa myös turvallisuudessa – Ukrainan sota on yhä kesken, ja transatlanttisen rintaman repeäminen olisi palvellut lähinnä Moskovaa.

Ukrainan sota määrittää Euroopan turvallisuustilanteen

Donald Trumpin ja Vladimir Putinin elokuista tapaamista Alaskassa odotettiin tuntien pientä toivoa sekä paljon huolta. Lopputulos oli siinä mielessä huoje-nus, että Trump ei julkisuudessa olleiden tietojen perusteella sopinut mitään huolestuttavaa. Toisaalta lopputulos oli vähintäänkin pistevoitto Vladimir Putinil-le. Kokous muistutti neuvottelutaitojen ja -tavan epäsymmetriasta. Huolellisesti valmistautunut Putin sai käytännössä lähes kaiken haluamansa ilman merkittäviä myönnytyksiä. Impulsiivisemmin neuvotteleva Trump taas luopui vaatimuksistaan tulitauosta, Putinin ja Zelenskyin tapaamisesta sekä Ukrainan alueellisen koske-mattomuuden tunnustamisesta. Tapaamista seurannut tiedotustilaisuus oli myös Putinin ulkopoliittinen voitto, jossa Yhdysvaltain presidentti tyytyi korostamaan ”rauhan mahdollisuutta” ja vihjailemaan Ukrainan hallinnon korruptiosta. Samalla hän sivuutti sen, että Venäjä jatkaa täysimittaista, siviileihin kohdistuvaa hyök-käyssotaa Euroopan sydämessä.

Washingtonin kokous: Eurooppa puolustuskannalla

Heti seuraavana maanantaina Valkoisessa talossa järjestetty kokous kokosi yh-teen presidentti Volodymyr Zelenskyin ja useita eurooppalaisia johtajia: Saksan liittokansleri Friedrich Merzin, Ranskan presidentti Emmanuel Macronin, Italian pääministeri Giorgia Melonin, Suomen presidentti Alexander Stubbin, Naton pääsihteerin Mark Rutten sekä Euroopan komission puheenjohtajan Ursula von der Leyenin. Trump pyrki esittämään Alaskan kokouksen voittonaan. Eurooppa-laiset sen sijaan keskittyivät sopimiseen turvatakuista sekä näyttämään miten Ukraina ja Eurooppa ovat samoilla linjoilla Trumpin kanssa, mutta Venäjä ja Putin ei.

Zelenskyin asema oli vaikea mutta selkeä. Hän toisti, ettei Ukraina hyväksy miehitystä eikä ”rauhaa” joka palkitsee hyökkääjän. Euroopan johtajat puolestaan varoittivat Yhdysvaltoja siitä, että Putinin rohkaiseminen voi johtaa laajempaan sodan uhkaan koko Euroopassa. Trump ei vetäytynyt Alaskan linjauksistaan, mutta suostui jatkamaan asetoimituksia tietyin rajoituksin ja lupasi harkita uu-delleen Ukrainan tukemista taloudellisesti. Hän myös myöntyi epämääräisesti mahdollisiin ”turvatakuihin” Ukrainalle, mutta ilman selkeää sisältöä.

Turvatakuut ovat koko rauhanprosessin suurin ratkaisematon kysymys. Mikään ei viittaa siihen, että Venäjä olisi valmis hyväksymään todellisia, sitovia turvatakuita

Ukrainalle – etenkin, jos ne rajoittaisivat sen uutta hyökkäystä tulevaisuudessa. Trumpin puheissa vilahtelee viittauksia ”Nato-artikla 5:n kaltaisiin” järjestelyihin, mutta hän on samalla pitänyt Ukrainan Nato-jäsenyyttä ”provokatiivisena” ja loukkaavana Venäjälle. Käytännössä se tarkoittaa, että kaikki ehdotukset turvakuista jäävät epämääräisiksi tai riippuvat Venäjän hyväksynnästä – mikä on looginen mahdottomuus.

Euroopassa on viritelty ”halukkaiden koalitiota”: joukkoa maita, kuten Ranska, Britannia ja mahdollisesti Australia, jotka voisivat sijoittaa joukkojaan Ukrainaan rauhan tukemiseksi. Ilman Yhdysvaltain selkeää tukea – logistiikkaa, tiedustelua ja poliittista sitoutumista – tällaisesta koalitiosta tulee kuitenkin symbolinen ele, ei varsinainen pelote. Pahimmassa tapauksessa se altistaisi Euroopan omat sotilaat riskille ilman todellista vaikutusta, ja romuttaisi samalla Naton uskottavuutta.

Presidentti Stubb sillanrakentajana

Suomen presidentti Alexander Stubb on noussut yllättäen keskeiseen asemaan Trumpin ja Zelenskyin välikätenä. Stubbin pitkä eurooppalainen kokemus, uudet Nato-yhteydet ja henkilökohtainen suhde sekä Trumpiin että Zelenskyihin ovat tehneet hänestä harvinaisen luotetun välittäjän.

Washingtonin kokouksessa Stubb piti kahdenkeskiset keskustelut molempien presidenttien kanssa ja esitti kompromissiehdotuksia, jotka voisivat säilyttää Ukrainan mahdollisuudet puolustautua ilman, että Trump kokisi menettäneensä kasvojaan. Suomelle tämä asema tuo vastuuta mutta myös vaikutusvaltaa tilanteessa, jossa Euroopan tuleva turvallisuusarkkitehtuuri on muotoutumassa. Presidentti Stubb on korostanut monessa yhteydessä, että muiden suomalaisten tahojen on syytä käyttää tämä momentum omien hankkeidensa edistämiseen.

Sodan tilanne: tuloksetonta tuhoa ja strategista tarkkuutta

Venäjä on viimeisen vuoden aikana edennyt rintamalla vain marginaalisesti. Hyökkäykset Itä-Ukrainassa ovat johtaneet varmistetusti noin 45 000 venäläisen sotilaan kuolemaan viimeisten 12 kuukauden aikana, kun taas alueellisesti edistystä on tapahtunut alle 200 neliökilometrin verran. Ukraina on menettänyt vastaavan arvion mukaan noin 9 000 sotilasta, mutta onnistunut samalla toteuttamaan useita tehokkaita täsmäiskuja.

Viimeisen kuukauden aikana Ukrainan drooni-iskut ovat rampauttaneet merkittävän osan, jopa 20 prosenttia, Venäjän öljyntuotanto- ja jalostuskapasiteetista. Iskut Kurskin, Brjanskin ja jopa Tatarstanin alueille ovat osoittaneet kykyä iskeä syvälle Venäjän taloudelliseen infrastruktuuriin. Uusi kiinnostava elementti on Ukrainan uusi risteilyohjus, jonka kantama on vähintään yli tuhat kilometriä, joka pystyy kantamaan tuhannen kilon taistelukärjen ja joka kykenee osumaan tarkasti strategisiin kohteisiin. Se voi muuttaa strategista tilannetta Ukrainan eduksi.

Ukrainan toiminta on ollut määrätietoista ja resurssitehokasta. Rajallisista ase- ja henkilöstöresursseista huolimatta Ukraina kohdistaa iskunsa sotilaallisesti ja taloudellisesti merkittäviin kohteisiin. Tätä vastoin Venäjä jatkaa siviilikohteiden, kuten sairaaloiden, koulujen ja energiainfrastruktuurin, järjestelmällistä tuhoamista. Kyse ei ole vain taktiikasta, vaan sodankäynnin moraalaisesta perustasta.

Ukrainan voitto on koko Euroopan turvallisuuden edellytys

Ukrainan sodan lopputulos määrittää paitsi Itä-Euroopan myös koko mantereen turvallisuusjärjestyksen vuosikymmeniksi eteenpäin. Mikäli Venäjä onnistuu saamaan valtaamansa alueet ja muita merkittäviä myönnytyksiä, se luo ennakkotapauksen, joka horjuttaa kansainvälisen oikeuden perustaa. Vielä merkittävämpää on Kiinan näkökulma: jos Venäjä voi hyökkäyssodalla saavuttaa tavoitteitaan, miksei Kiina voisi tehdä samoin Taiwanissa?

Trumpin on myös ymmärrettävä, että jos hän haluaa siirtää Yhdysvaltojen painopisteen Tyynellemerelle ja haastaa Kiinan nousun, hänen on varmistettava, ettei Euroopassa roihua sota tai Venäjä saavuta tavoitteitaan sotimalla. Se edellyttää Ukrainan tukemista voittoon asti – ei pelkästään solidaarisuuden, vaan strategisen välttämättömyyden vuoksi.

Trump ajaa Intiaa Kiinan kumppaniksi

Donald Trumpin tulli- ja ulkopolitiikka on horjuttanut Yhdysvaltojen ja Intian vuosikymmenten aikana rakentunutta strategista kumppanuutta tavalla, jonka vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen. Vain muutamassa kuukaudessa Yhdysvallat on onnistunut karkottamaan Intian entisestään lähemmäs Kiinan ja Venäjän vaikutuspiiriä. Kysymys ei ole vain diplomaattisesta erimielisyydestä, vaan osoitus laajemmasta, syvästä ulkopoliittisesta virhearviosta, jonka seuraukset voivat rapauttaa koko lännen asemaa Aasiassa.

Trumpin päätös korottaa Intian vientituotteisiin kohdistuvia tulleja ensin 25 prosentilla ja tämän jälkeen vielä lisää 25 prosenttia, perustellen ratkaisua Intian öljykaupalla Venäjän kanssa, on koettu New Delhissä suoranaishana loukkauksena. Vielä merkittävämpää on ollut se, että samanaikaisesti Yhdysvallat on lämmittänyt suhteitaan Intian historialliseen vastustajaan, Pakistaniin. Trumpin tapaaminen Pakistanin armeijan johtajan kanssa Valkoisessa talossa ja tarjous toimia välittäjänä Kashmirin kiistassa on rikkonut vuosikymmeniä noudatetun periaatteen, jonka mukaan Yhdysvallat pysyttelee poissa alueen kahdenvälisistä konflikteista. Trumpia ajaa tähän halu näyttäytyä rauhantekijänä ja saada Nobelin rauhanpalkinto.

Intian uusi strateginen asemoituminen

Intiassa tämän koettiin olevan enemmän kuin virhearvio. Se oli varoitus: Washington ei ehkä olekaan niin luotettava kumppani kuin oli uskottu. Intialaiset diplomaatit ja entiset suurlähettiläät ovat kuvanneet tilanteen herättäneen maan johdossa uudenlaista realismia. Pääministeri Narendra Modi ei ole vastannut provokaatioon uhkauksilla tai vastatoimilla, vaan siirtänyt katseensa itään. Hänen vierailunsa Kiinassa ja osallistumisensa Shanghaiin yhteistyöjärjestön huippukokoukseen Tianjinissä on historiallinen ele. Vielä muutama vuosi sitten, rajavälikohtausten jälkeen, maiden väliset suhteet olivat syvässä jäässä. Nyt ne ovat lämpenemässä nopeasti.

Samaan aikaan Intia on tiivistänyt suhteitaan Venäjään. Taloudellinen yhteys Moskovaan ei ole uusi, mutta se on saanut uutta painoarvoa tilanteessa, jossa Washington uhkaa taloudellisilla seuraamuksilla. Intia ei ole valmis katkaisemaan

energiayhteyksiään Venäjään tilanteessa, jossa sen oma teollisuus ja kasvava keskiluokka vaativat vakaata ja edullista energiantuotantoa. Moskovan ja New Delhin välinen öljy- ja aseysteistyö on vakiintunutta, mutta nyt siitä on tullut myös poliittinen signaali. Modi, Putin ja Xi tapasivat myös kolmestaan Kiinassa.

Trumpin politiikka on osunut erityisen kipeästi juuri siihen pisteeseen, jossa Intia oli alkanut lähentyä Yhdysvaltoja. Yhteistyö puolustusteknologiassa, yhteiset sotatarjoitukset ja yhteinen huoli Kiinan kasvavasta vaikutusvallasta olivat luoneet pohjan uudenaikaiselle kumppanuudelle. Mutta nyt näyttää siltä, että Washingtonin epäluottamus on palauttanut pintaan vanhan epäluulon: Intia ei halua olla kenenkään vasalli.

Lännen riski, EU:n mahdollisuus

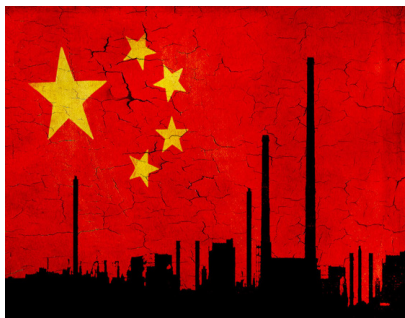
Lännen kannalta tämä on vakava kehityssuunta. Intia on maailman väkirikkain maa ja nopeasti kasvava talousmahti, jonka poliittinen valinta vaikuttaa koko Aasian strategiseen tasapainoon. Mikäli Intia siirtyy selvemmin Kiinan ja Venäjän leiriin, se horjuttaa merkittävästi lännen mahdollisuuksia vaikuttaa alueen turvallisuusarkkitehtuuriin. Samaan aikaan se heikentää Quad-yhteistyön uskottavuutta ja avaa tilaa autoritaaristen mallien leviämislle.

Trumpin politiikka on ajanut Intian pohtimaan radikaalia strategista muutosta, joka olisi Yhdysvalloille ja lännelle surkea tilanne. Yhdysvallat voi vielä pelastaa kumppanuuden, mutta se edellyttää suunnanmuutosta. Jos Trump jatkaa nykyisellä linjallaan, se ei menetä vain kauppakumppania, vaan koko alueellisen strategiansa kulmakiven. Intia ei ole maa, jonka voi alistaa painostuksella. Sen voi voittaa puolelleen vain kunnioituksella ja tasavertaista kumppanuutta tarjoten.

Intialle tilanne tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden. Se voi nyt testata moninapaisuuden strategiansa toimivuutta käytännössä. Samalla se voi pyrkiä syventämään suhteitaan Eurooppaan, Japaniin ja Kaakkois-Aasiaan. Euroopan pitääkin ottaa tässä päinvastainen asento ja kiirehtiä EU-Intia kauppasopimuksen solmimista ja yhteistyön kehittämistä Intian kanssa. Intia on maailman väkirikkain maa ja talouskasvun moottori. Ja se keskittää parhaillaan voimansa sisäisiin uudistuksiin: koulutukseen, infrastruktuuriin ja teollisuuteen. Näin se vähentää riippuvuuttaan ulkopuolisista toimijoista ja rakentaa perustan aidolle strategiselle autonomialle. EU:n pitääkin olla sille parempi strateginen kumppani kuin Kiinan ja Venäjän.

Kiinan hillitty voima

Kiinan käyttäytymistä kansainvälisellä areenalla on viime kuukausina leimannut korostettu passiivisuus. Xi Jinping ei ole hakenut suuria näyttämöjä eikä osallistunut laajoihin ulkopoliittisiin aloitteisiin. Moni tulkitsee tämän harkituksi liikkeeksi: kevään tullien korotustaistelu Yhdysvaltojen kanssa oli riittävä muistutus Pekingin voimasta. Trump korotti kauppakiistassa tullit kiinalaisille tuotteille peräti 145 prosenttiin, ja Kiina vastasi nostamalla omat tullinsa amerikkalaisille tuotteille 125 prosenttiin. Lopulta Trump joutui perääntymään, kun Kiina kiristi lisää ja katkaisi harvinaisten maametallien toimituksia. Tämä osoitti, ettei Yhdysvalloilla ole varaa pitkittyneeseen taloussotaan Kiinan kanssa. Nyt Kiina voi vetäytyä taustalle ja pelata pitkää peliä.

Sotilaallista suorituskykyä väläytellään

Kevään laaja merivoimien harjoitus Etelä-Kiinan merellä ja Taiwanin ympärillä oli selkeä viesti Washingtonille. Se osoitti Kiinan kyvyn kohdistaa painetta Yhdysvaltain liittolaisia vastaan ja testata Yhdysvaltain reagointia. Harjoitusten mittakaava oli sellainen, ettei niitä tarvitse heti toistaa. Viesti meni perille: Kiina kykenee luomaan alueellisen kriisin nopeasti ja hallitusti. Nyt se voi vetäytyä taustalle ja antaa vastustajien hermoilla.

Kiinalla riittää kauppapolitiikan aseita

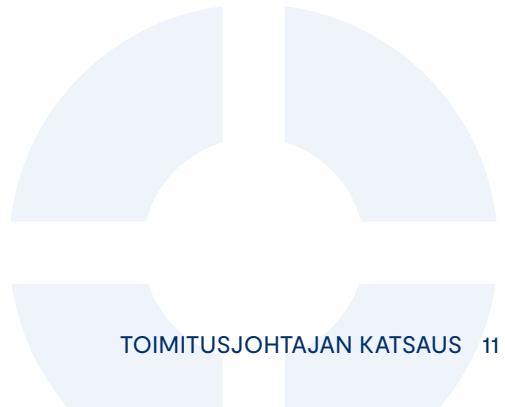
Kauppapolitiikassa Kiinalla on aseita, joita lännessä vasta opitaan ymmärtämään. Harvinaiset maametallit ja niistä valmistetut magneetit ovat kriittisiä lähes kaikessa korkean teknologian tuotannossa: puolijohteissa, sähköautoissa, tuulivoimaloissa ja asejärjestelmissä. Kiina hallitsee niiden jalostusta ylivoimaisesti, ja jokainen toimituskatko voi aiheuttaa miljardien tappiot länsimaisille teollisuusyrityksille. Viime vuosien vientirajoitukset ovat olleet pelkkä varoitus.

Harvinaiset maametallit eivät ole Kiinan ainoa kiristysruuvi. Vähemmän huomiota saanut, mutta yhtä vakava länsimaiden riippuvuus liittyy moniin lääkekemikaaleihin. Yhdysvaltain lääke- ja terveydenhuoltojärjestelmät ovat voimakkaasti riippuvaisia Kiinan toimittamista raaka-aineista. Jo yksittäinen vientirajoitus voisi horjuttaa koko toimitusketjua ja nostaa hintoja räjähdysmäisesti. Lisäksi akkumateriaalien, erityisesti litiumin ja koboltin jalostukset kulkevat Kiinan kautta.

Näiden hallinta antaa Pekingille vipuvartta suhteessa kaikkiin, jotka tavoittelevat vihreää siirtymää.

Velkakirjat ovat Kiinan ehkä hienovaraisin mutta merkittävin valttikortti. Kiina on yksi Yhdysvaltain suurimmista velkojista, ja vaikka massiivisten dollariomistusten myynti olisi taloudellisesti riskialtista myös Pekingille, jo pelkkä uhka vaikuttaa markkinoihin. Se muistuttaa Washingtonia taloudellisesta sidoksesta, joka tekee täysimittaisesta vastakkainasettelusta vaarallisen molemmille.

Kiinan passiivisuus ei siis tarkoita voimattomuutta. Päinvastoin, se kertoo strategisesta malttista. Xi Jinping voi odottaa, sillä hänen tiedossaan on, että Kiinan painavat vipuvarret – kauppapolitiikasta taloudellisiin sidoksiin – toimivat yhtä tehokkaasti kuin laivastoharjoitukset Taiwanin salmessa. Tämä tekee Kiinasta erityisen vaikean vastustajan: se ei pelaa yhdellä rintamalla, vaan kaikilla samanaikaisesti.

Hallituksen kasvua tukevat linjaukset

Suomen hallituksen ohjelma on monessa suhteessa ollut oikeansuuntainen ja kunnianhimoinen. Se pyrkii uudistamaan rakenteita, jotka ovat pitkään kaivanneet korjausta: työmarkkinat, tuloloukut ja julkisen talouden tasapaino. Nämä ovat uudistuksia, joiden vaikutukset näkyvät väistämättä vasta keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Työlainsäädännön uudistukset, kuten paikallisen sopimisen vahvistaminen, työttömyysturvan kannustavuuden parantaminen ja tuloloukkujen purkaminen, rakentavat pohjaa vahvemmalle työllisyydelle ja kestävämmälle hyvinvointivaltiolle, mutta niiden tulokset mitataan vasta vuosien päästä.

Kasvutoimet ja vaikea taloustilanne

Juuri siksi on tärkeää, että hallitus ei jää odottamaan. Kevään kehysriihessä tehdyt kasvutoimet verotuksessa antavat nopeamman impulssin talouteen. Tuloveron alennus, ylimpien ansiotuloverojen marginaalin laskeminen noin kuudella prosenttiyksiköllä 52 prosenttiin, ulkomaisten erityisosaajien matalampi lähdevero 25 prosenttia (plus sivukulut) sekä yhteisöveron laskeminen 18 prosenttiin muodostavat yhdessä selkeän kasvupaketin. Ne lisäävät työnteon kannustimia, houkuttelevat investointeja ja tukevat Suomen kilpailukykyä. Nämä päätökset on pantava toimeen ripeästi, jotta talouden piristymistä ei hukata odotteluun.

On kuitenkin huomattava, että Suomen talouden tilanne on tällä hetkellä poikkeuksellisen vaikea. Euroopan heikko suhdanne on heijastunut voimakkaasti vientivetoiseen talouteemme. Venäjän-kaupan loppuminen on osunut Suomeen suhteellisesti raskaammin kuin useimpiin muihin maihin, ja samalla Saksan ja Ruotsin talouksien erittäin heikko kysyntä on leikannut vientiämme. Lisäksi poliittiset lakot vuonna 2024 heikensivät pysyvästi kasvupotentiaaliamme 0,5–1,0 prosenttiyksikköä. Nämä tekijät selittävät, miksi kasvu on ollut niin vaikeaa, ja miksi hallituksen kasvutoimilla on nyt erityisen suuri merkitys.

Toimeenpano maaliin saakka

On myös syytä huomata, että moni uudistus on yhä vaiheessa. Työlainsäädännön yksityiskohdista, kuten irtisanomisen helpottamisesta ja määräaikaisten työsuhteiden sääntelystä, käydään edelleen keskustelua ja poliittista väantöä. Niiden läpivienti on välttämätöntä, jos hallitus haluaa toteuttaa ohjelmansa lupaukset ja saavuttaa tavoitteensa työllisyysasteen nostosta.

Sekä hallitusohjelmassa että kehysriihen – ja nyt budjettiriihen – linjauksissa löytyy paljon kritisoitaviakin yksityiskohtia. Mutta suhteutettuna kokonaisuuteen lopputulema on selvästi nettopositiivinen: uudistukset luovat perustan julkisen talouden vahvistumiselle ja talouskasvun edellytysten paranemiselle.

Budjettiriihestä lisäsopeutusta ja toimeenpanoa

Hallituksen budjettiriihi 1.–2.9. linjasi noin miljardin euron lisäsopeutuksesta, koska ennakoitua heikompi talouskehitys ja ennakoitua korkeammat korkomenot uhkasivat vaarantaa hallituksen talousankkurinaan pitämisen velkasuhteen taittamisen toteutumisen. Kokonaisuus rakentuu valtion menojen leikkauksista, rajatuista veromuutoksista sekä tilapäisistä tulojärjestelyistä. Pääministerin mukaan tavoitteena on vahvistaa talouden uskottavuutta, mutta päätösten luonne kertoo myös hallituksen keinovalikoiman rajallisuudesta poliittisesti tässä vaiheessa vaalikautta ja usean mittavan säästökierroksen jälkeen.

Velkasuhteen leikkausta ja kirjanpitoharjoituksia

Merkittävin rakenteellinen toimi on valtion asuntorahaston valtuuksien supistaminen, 365 miljoonaa euroa vuonna 2027. Koska ARA-lainat ja -takaukset kirjautuvat nykyisin osaksi julkista velkaa, valtuuksien pienentäminen vähentää velkasuhdetta aidosti. Päätös ei suoraan kevennä valtion budjettimenoja, mutta sillä on todellinen vaikutus riskiperusteisiin mittareihin, joilla Suomen velkakestävyys arvioidaan.

Toisenlaista luonnetta edustaa Valtion eläkerahastosta tehtävä lisätuloutus. Sen avulla valtion alijäämää onnistutaan kirjanpidollisesti pienentämään, mutta koko julkisen sektorin kannalta kyse on vain varojen siirtämisestä taskusta toiseen. Talouden todellinen kestävyys ei tällaisella liikkeellä vahvistu, vaikka luvut hetkellisesti näyttävät paremmilta. Tämän toivotaan muuttuvan aidoksi julkisen talouden vahvistumiseksi eläkevarojen riskipainotusta lisäämällä. Tämä on sinänsä hieman ristiriitaista, koska velkasuhteen alentamisen perimmäisenä tarkoituksena on julkisen talouden rahoitusriskien pienentäminen.

Säästöt ja politiikan rajat

Sopeutuslinjausten sisällöstä käy selväksi, että monet valtiovarainministeri Riikka Purran aiemmin esittämistä säästökohdista toteutuvat. Kotouttamiskorvauksia kunnille leikataan, kehitys yhteistyön määrärahoja supistetaan ja joitakin yritystukia leikataan. Myös haittaveroja korotetaan, erityisesti alkoholin ja tupakan. Lisäksi hallitus päätti pienentää aiemmin suunniteltua veronkevennystä hyvätuoloisille eläkeläisille.

Samalla useat poliittisesti vaikeat ehdotukset jäivät pois. Opetushallitusta ei lakkauteta, pakolaiskiintiötä ei lasketa nollaan, varustamoiden miehistöuudesta ei luovuta eikä kuntien valtionosuuksia leikata uusilla päätöksillä. Kokonaisuus on näin ollen kompromissi: säästöt ja veronkorotukset on kohdistettu aloille, joissa hallituspuolueet kykenivät löytämään yksimielisyyden, mutta kaikkein kiistanalaisimmat ratkaisut jätettiin syrjään.

Budjettiriihen lopputulos osoittaa, että hallitus pitää kiinni talouspolitiikan ankureistaan. Julkisen velan vähentämistä tehdään suurilta osin aidoilla päätöksillä, osittain kirjanpidollisilla siirroilla ja toiveella eläkevarojen paremmasta tuotosta. Erittäin positiivista on se, että kehysriihessä poliittisesti linjatut toimenpiteet päätettiin panna myös toimeen ensi vuoden budjetissa suunnitellusti. Niillä odotetaan olevan aitoja positiivisia kasvuvaikutuksia.

Kasvun eväät tulevaisuudessa

Suomen talouspolitiikan peruskysymys jatkossakin on sama kuin ennen viime vaaleja: kuinka palauttaa kasvu ja vakauttaa julkinen talous samanaikaisesti. Nykyinen pääministeri, valtiovarainministeriö ja monet asiantuntijat totesivat jo ennen vaaleja, että talouden kuntoon laittaminen on vähintään kahden vaalikauden urakka.

Nyt tuosta kahdeksan vuoden jaksosta on kulunut kaksi vuotta – ja takana on ollut poikkeuksellisen heikko suhdanne. Uusia toimia tarvitaan, jotta kasvu- ja vakaustavoitteet voidaan saavuttaa.

Lyhyt aikaväli – verotus, luvitus ja työvoiman saanti

Lyhyellä aikavälillä hallituksen loppukauden tärkeimmät tehtävät liittyvät talouskasvun vauhdittamiseen ja investointi-ilmapiirin parantamiseen. Verotuksen osal-

ta esillä ovat olleet tuloveron edelleen keventäminen erityisesti keskituloisilta, ylimpien marginaalien madaltaminen kilpailijamaiden tasolle sekä osinkoverotuksen sekä perintö- ja lahjaverotuksen kannustaminen investointeihin.

Yritysten näkökulmasta luvituksen sujuvoittaminen ja nopeuttaminen on kriittistä, mutta myös helpoin keino vauhdittaa investointeja ja kasvua. Yhden luukun mallin sujuva toimeenpano sekä entistä lyhyemmät määräajat viranomaisten päätöksille ovat esimerkkejä toimista, joilla tätä voidaan konkreettisesti edistää. Työvoiman saannin varmistaminen edellyttää jatkossa työperäisen maahanmuuton prosessien nopeuttamista, parempaa ulkomaisten osaajien houkuttelua ja paikallisen sopimisen edelleen vahvistamista.

Keskipitkä aikaväli – liikenne, energia ja tuottavuus

Keskipitkällä aikavälillä talouskasvun edellytykset luodaan suurilla investoinneilla ja tuottavuuden parantamisella. Liikenneinfran osalta keskeisiä toimia ovat esimerkiksi investointihankkeiden rahoituksen varmistaminen, raideyhteyksien parantaminen ja satamien kilpailukyvyyn vahvistaminen. Energiassa Suomen vahvuutena on puhdas sähkö, mutta toimitusvarmuus ja hintaedut edellyttävät lisäinvestointeja sekä sähköverkkoon että uuteen ydinvoimaan. Työvoiman tuottavuuden nostaminen edellyttää panostuksia osaamiseen, teknologian käyttöön-ottoon ja joustavampiin työmarkkinoihin.

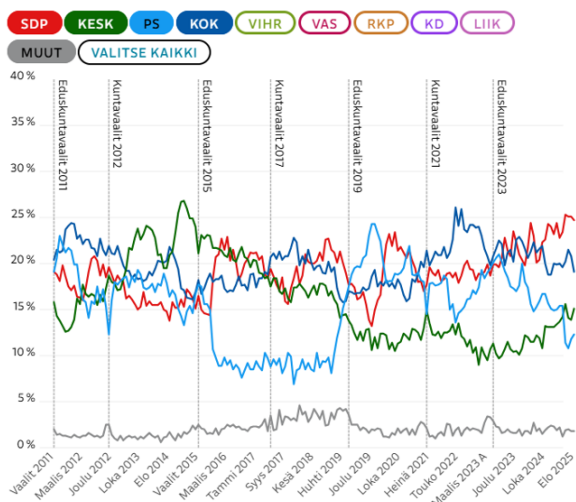
Pitkä aikaväli – koulutus, TKI ja julkisen talouden vakaus

Pitkällä aikavälillä ratkaisevaa on koulutuksen laatu ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanosten taso. Tavoite nostaa TKI-menet neljään prosenttiin BKT:sta edellyttäen pitkäjänteistä julkisen ja yksityisen rahoituksen kasvua. Panostukset kuitenkin realisoituvat talouskasvuna vain jos investointiympäristö Suomessa on tarpeeksi kannustava. Koulutusjärjestelmän uudistaminen koulutus- ja osaamistason nostamiseksi on välttämätöntä. Julkisen talouden vakaus puolestaan rakentuu menojen sopeuttamisesta ja rakenteellisista uudistuksista – ilman niitä velkasuhde ei käänny laskuun.

On selvää, että Suomen talous ei korjaannu pelkillä leikkauksilla tai yksin kasvu-toimilla. Leikkaukset vakauttavat julkista taloutta lyhyellä aikavälillä ja vahvistavat markkinoiden uskoa poliittiseen päätöksentekokykyyn. Mutta vain kestävä talouskasvu voi pitkällä aikavälillä ratkaista ongelman ja luoda pohjan hyvinvoinnille. Siksi hallituksen loppukaudella tarvitaan määrätietoisia toimia molemmilla rintamilla – sekä menojen hillinnässä että kasvun eväiden rakentamisessa.

Politiikan trendit

Sosialidemokraatit jatkavat selvässä kannatuskärjessä ja ovatkin todennäköisin 2027 eduskuntavaalien voittaja. Mutta ei ehkä niin todennäköisesti kuin ensin ajatteli. Suomen politiikassa on jo kolmen vaalikauden ajan nähty sama kuvio: suurin oppositiopuolue komeilee gallupien kärjessä reilu vuosi ennen vaaleja, mutta erot tasoittuvat vaalien lähestyessä ja vaali-iltana tulos ratkeaa monesti vasta “maalikameralla”.

Vuonna 2015 Keskusta porskutti lokakuun 2014 Ylen mittauksessa 25,5 prosentissa, selvästi edellä Kokoomusta (19,4 %). Johto oli 6,1 prosenttiyksikköä. Vaalipäivänä tulos oli kuitenkin 4,4 prosenttiyksikköä pienempi, 21,1 % Keskustalle ja 18,2 % Kokoomukselle. Ero suli alle kolmeen prosenttiyksikköön. Puheet murskavoitosta vaihtuivat puolivillaiseksi voitoksi, joka hajosi Sipilän hallituksessa jo ennen maaliviivaa.

Vuonna 2019 SDP toisti saman kaavan. Lokakuussa 2018 Ylen mittauksessa demarit johtivat 22,7 prosentilla, kun Kokoomus jäi 20,2:een. Johto 2,5 prosenttiyksikköä näytti pieneltä, mutta riittävältä. Vaalituloksessa SDP sai 5 prosenttiyksikköä pienemmän tuloksen, vain 17,7 %, ja perussuomalaiset 17,5 % – välissä vain 0,2 prosenttiyksikön ero. Ylivoimainen gallup-johto oli kutistunut historian niukimmaksi pääministeripuolueen mandaatiksi.

Vuonna 2023 Kokoomus rikkoi ennätyksiä – 26,1 prosenttia Ylen huhtikuun 2022 mittauksessa. SDP laahasi 19 prosentissa. Seitsemän prosenttiyksikön kaula oli paperilla murskaava. Vaalipäivänä Kokoomus jäi 20,8 prosenttiin ja perussuomalaiset nousivat 20,1 prosenttiin. Johto sulii 0,7 prosenttiin.

Kolme peräkkäistä vaalia, kolme samanlaista draaman kaarta. Ensin suurin oppositiopuolue ratsastaa Gallup-voitoilla, sitten vaalipäivänä kaikki ratkeaa marginaaleihin. Menneisyys ei ole tae tulevasta, mutta tämä kertoo siitä, että kannatusasetelma tuppaa muuttumaan vaalien lähetessä.

Hallituspohja ratkaisee sisällön

Kannattaa myös muistaa, että vaalivoittaja ei yksin määrää hallitusta. Jos Keskukselta ei lähde vasemmistohallitukseen ja SDP ei lähde hallitukseen perussuomalaisien kanssa, on Kokoomus välttämätön osa jokaista enemmistökoalitiota jos kannatusosuuksissa ei tapahdu jotakin täysin poikkeuksellista. Samanlainen tilanne nähtiin jo vuonna 2011, kun Kokoomus sai niukasti pääministerin salkun, mutta joutui hallituksen muodostaakseen hyväksymään SDP:n reunaehdot mm. talouspolitiikkaan.

Politiikan aritmetiikka ei ole muuttunut: vaalivoitto antaa aloitteen neuvotteluihin, mutta todelliset sisältöratkaisut syntyvät vasta kompromissien pöydässä, jossa pääministeripuolue tarvitsee usein enemmän kakkospuoluetta kuin toisin päin. Nyt kannattaakin hallitusohjelmavoitteita valmisteltaessa keskittyä täysin siihen, mitä aidosti haluaisi toteuttaa – ja jättää mahdollisemmat taktisemmat kannat ja ehdotukset vaalien jälkeiseen hallitusohjelmaneuvoitteluiden aikaan.

Päivänpolitiikan poruja riittää

Syksyn budjettiriihi on nyt takana, ja hallituksen linjaama talousopeutus hyväksyttiin yllättävän vähäisellä riidalla. Vaikka leikkaukset ja veroratkaisut koskettavat suurta osaa kansalaisista, hallituspuolueet löysivät keskenään yhteisen sävelen huomattavasti helpommin kuin moni ennakoi. Tämä kertoo kahdesta asiasta: ensinnäkin hallitus on oppinut tekemään vaikeita talousratkaisuja, ja toisekseen sen sisäinen yhtenäisyys on edelleen vahvempi kuin oppositio toivoisi.

Päivänpolitiikassa maahanmuuttopolitiikka nousi jälleen esille perussuomalaisten varapuheenjohtajan Teemu Keskisarjan kielenkäytön myötä. Perussuomalaisilla on ollut kevään heikon vaalituloksen ja heikomman kannatuksen myötä tarvetta kirkastaa linjaansa ja kovat puheet maahanmuutosta ovat olleet toimiva resepti menneisyydessä. Hallitusohjelman neuvotteluissa käytiin kiiivas väittely turva- paikkapolitiikan kiristyksistä ja työperäisen maahanmuuton reunaehdoista. Sen päälle hallitus oli heti nimeämisen jälkeen valtavan kohun keskellä ministereiden aiempien, rasisisiksi koettujen, kirjoitusten vuoksi. Nyt nähty keskustelu otti kierroksia silloin sovittujen pelisääntöjen kontekstissa. Muuten keskustelu meni hyvin samaa rataa samat puheenvuorot, samat näkemyserot, mutta vähemmän intohimoa. Asia nousi kuitenkin hallituskysymykseksi pääministerin toimesta ja pelisääntöjen kertaus ja tarkennus vei ison osan budjettiriihelle varatusta ajasta. Voi hyvinkin olla, että aiheesta kauhistelu pelaa entisestään perussuomalaisten pussiin.

Maahanmuuton lisäksi Palestiina

Ulkopolitiikan puolella erimielisyydet Palestiinan valtion tunnustamisesta osoittavat, miten myös ulkopoliittiset kysymykset valjastetaan kotimaan politiikan välineiksi. Käytännössä Suomen hallituksen liikkumavara asiassa on rajallinen, ja ratkaisuihin noudatetaan pitkälti EU:n ja liittolaisten yhteistä linjaa. Suomen Palestiinan tunnustamisella kun ei Gazan sotaan tai palestiinalaisten kärsimyksiin vaikuteta. Silti puolueet käyttivät tilaisuuden määritelläkseen omaa profiiliaan kotimaiselle yleisölle. Kyse oli vähemmän kansainvälisestä diplomatiasta kuin sisäpoliittisesta imagonrakennuksesta.

Kun katsoo kokonaisuutta, tämän hallituksen sisäiset kiistat eivät ole erityisen dramaattisia verrattuna aiempien hallitusten puolivälin vääntöihin. Jokainen hallitus käy läpi riitansa, ja yleensä ne kärjistyvät juuri keskivaiheilla kautta. Säästöpäätösten läpivienti ilman suurta repeämistä viittaa siihen, että hallitus on toistaiseksi kohtuullisen toimintakykyinen – eikä päivänpolitiikan jatkuva poru muuta tätä perusasetelmaa.

KESKUS- KAUPPAKAMARI

Keskuskauppakamari
PL 1000, Alvar Aallon katu 5 C, 00100 Helsinki | puh. 09 4242 6200
keskuskauppakamari@chamber.fi | X@K3FIN
[kauppakamari.fi](https://www.kauppakamari.fi)